

כותב שאינו מודה לדבריו. כי כל התורה ברוח הקודש כתבה משה. השלישי הרימ אלמשנוני לא העיר כלום. היחידי בין המחברים הנ"ל שמצדיק פירושו הוא ריט"ע בצפת פענח, וכדי שלא תהיה עליו תמיה מגמ' סנהדרין לעיל ריש פ"א שזה בכלל דבר ה' בזה, מפרש שבגמ' התכוונו רק על ענין מצות ולא על סיפור דברים. פירוש זה היא שגיאה גמורה ויסודה בחסרון ידיעה בנושא זה. כפי מה שנתבאר בהפרקים הקודמים וביחוד בדברי הרמב"ם לעיל פ"א שלדעת חז"ל אין הבדל בתורה בין ובני חם כוש ומצרים כו' ובין אנכי ה' א' ושמע ישראל. ותימה גדולה איך נעלם ממנו דבר פשוט כזה. (כפי מה שכותב בהקדמתו לספרו צפת פענח כתב ספרו בירושלים על פי בקשת הנגיד ר' דוד בן יהושע מצאצאי הרמב"ם שחי או בדמשק ור' יוסף טוב עלם סיים ספרו בירושלים בערך בשנת ה"א קמ"ח. ומספר בהקדמתו שסירב לגשת לעבודה זו אלא שהנשיא ר' דוד זרזו לזה ולא יכול למרות פיו. ואמרתי בלבי, ראוי לחוס על כבוד השם ועל כבוד אברהם עבדו. ולכן פליאה גדולה איך נכשל לייחס להראב"ע שיטה זו.

ה. לעיל הבאתי מ"ש בהקדמה למנחת שי בשם פי' שה"ש לר' עזרא שמבקר בתוקף פי' זה הכתוב באע"ז אע"פ שלא הזכירו בשמו.

והנה במילואים לתו"ש ח"ז עמ' רפז הבאתי שיטת האע"ז בפשוטו של מקרא וז"ל בהקדמתו לפי' התורה: חלילה וחלילה מלהתערב עם הצדוקים האומרים כי העתקתם (של חז"ל) מכחשת הכתוב והצדוקים, רק קדמונינו היו אמת וכל דבריהם אמת, וה' א' אמת ינחה את עבדו בדרך אמת, ע"כ. ובהקדמתו השנייה כ': היוצא מדבריהם (חז"ל) החוצה דמו בראשו והוא יבדל מהקהל כו'. ובספר יסוד מורא: וחלילה חלילה שהוסיפו (חז"ל) או גרעו על אשר קבלו ושמעו, ע"כ.

ובאע"ז בבראשית לו, לא. כתב על ר' יצחק ישיש הספרד, שכ' על הפסוק בראשית לו, לא: ואלה המלכים, כי בימי יהושפט נכתבה, חלילה וחלילה כו' וספרו ראוי להשרף, אלא שבדרך גבואה נכתבה. וכן בסוף ספרו "צחות" כ' נגד מדקדק אחד שכ' על מלים בתנ"ך שצריכים חילוק, חלילה וחלילה וכו' וספרו ראוי להשרף. ראה בקרני אור בראשית כ, אות ד. וראה אע"ז שמות כא, ז: נחלה המבהיל להחליף מלה במלה כו' וספרו ראוי להשרף. וראה מ"ש בפ' משנה לעזרא שמות יט, יב. למי התכוון. ובתו"ש שם.

בדברים אלה הרי קובע האע"ז בעצמו כלל גדול שחלילה לפרש באופן כזה, והאומרים כן ספריהם ראויים לשריפה. לכן לדעת צריך לומר כמ"ש להוכיח בתורה שלמה חלק ח' במילואים סי' י"ז שהיו הסופות זרות בכת"י א' של האע"ז ונכנסו ע"י הסופרים בפנים הכת"י כרגיל. ואותו הדבר צריך לומר על ג' קטעים הנ"ל שנכנסו מגליון של הכת"י ולא יצאו מיד האע"ז. ואין שום יסוד לכל אלה המבקרים ומכחישים בקדושת התורה שרצו לתלות ח"ו ידיעה וזה בענק הרוח, גדול הפרשנים, צדיק

ובענין השינויים בין המסורה לספרים שלנו, ראה תוס' שבת נה: מעבירים כתיב וברש"י שם, ובגליון הש"ס לרע"א, וביד מלאכי אות רפ"ג, ובס' המסילות לרש"י עדעלמאן, ובעירובין יג. סוטה כ. אם תוסיף אות אחת בתורה אתה מחריב את כל העולם כולו. ובאריכות בתנחומא בראשית א. וש"נ וע"י תריש בראשית ח"ב עמ' תצה, וש"ת גוביי יר"ד סי' ע"ד, וחז"ו משפטים עמ' שכה בהערה. וכן לענין ג"ן הפוכה בסוף פ' נח, ראה תריש שם פ"א—קטו, ולעיל פרק ז. וראה תריש בראשית פמ"ט—פו, לענין דברים שאין להם הכרע. ובש"ת הרדב"ז ח"ד אלף קע"ב (קא). ובנפש חיה אר"ח סי' קמג.

יש להביא סמך לדעת המנחת שי, מזה שאנו מוצאים בין התיקונים אלה בתורה רק ד' דברים, וביניהם ג' שאין בהם תיקון השיך לכבוד השם, במדבר יב, יב, אל נא תהי כמת אשר בצאתו מרחם אמו ויאכל חצי בשרו, ובתנחומא שם כיוצא בו אל נא תהי כמת אשר בצאתו מרחם אמו ויאכל חצי בשרו, אלא שכינהו הכתוב, ע"כ. ואם נימא כפשוטו שעשו תיקון בודאי מזור לומר שבאו לתקן דברים כאלה שיש לפרשם כמו שהם כמ"ש רש"י. מענין הדבר שהאע"ז בפירושו לבראשית יח, כב, ובמדבר יט, טו, כתב: ואין צורך לתיקון סופרים, אע"פ שיש כאן שיטה אחת הסוברת שעזרא ואנשי כנה"ג עשו התיקונים, לדעתו אין צורך כלל בתיקונים כי יש לפרש שפיר כמו שכתובים לפנינו.

דברים תמוהים
חזרים באע"ז
סוד [השנים] עשר (פסוקים מן ויעל משה עד הסוף) גם ויכתוב משה (שם לא, כב). והכנעני אז בארץ (בראשית יב, ו). בהר ה' יראה (שם כה, יד). והנה ערשו ערש ברזל (דברים ג, יא) תכיר האמת. ובאע"ז בראשית כתב: והכנעני אז בארץ, יתכן שארץ כנען תפשה כנען מיד אחר ואם איננו כן יש לו סוד המשכיל ידום. ושם כב, יד. בהר ה' יראה (צ"ח) באלה הדברים, ע"כ.

הדברים הנ"ל סתומים ועטופים בסוד, ומפרשי אע"ז כתבו לבאר כוונתו שאלה הפסוקים נאמרו בדרך גבואה (כן פי' גם שד"ל בפ' עה"ת ריש פ' דברים, וראה קרני אור שם).

אמנם ישנם הרבה מחברים מהראשונים שלא הבינו כן בלשונו, אלא שדבריו כאן המה נגד שיטת חז"ל. ר' יוסף טוב עלם הספרדי בספרו צפת פענח פי' על האע"ז (קראקא תרע"ב) בבראשית יב, פירושו נדפס בספר מרגלית טובה תחת שם אהל יוסף רק בקיצור הרבה מהנדפס בצ"פ. ב' ר' אלעזר אשכנזי בספרו צפת פענח נדפסו קטעים מכת"י בספר מקדמוניות היהודים עמ' קלו, ג. הרימ אלמשנונו בפ' על האע"ז, נדפס מכת"י בסיני קונטרס קיב"ג, שנה י' דף קנג. ד. ר' אלעזר אשכנזי בספרו מעשי ה' (מעשה אבות פ"ג), המחברים הנ"ל מפרשים דברי האע"ז לא כמו אלה שרצו להצדיקם. האחרון כותב שיש כוונה משובשת בדברי האע"ז ובסודו לא תבוא נפשי והסוד אין בו יסוד. האשכנזי הראשון